

توسعه بخشهای مختلف اخلاق کاربردی نقش مؤثری در نهادینه کردن اخلاق در جامعه خواهد داشت

دبیر کارگروه اخلاق کاربردی در موسسه آموزشی- پژوهشی امام خمینی(ره) با بیان اینکه در خیلی موارد ما اخلاق را به چند توصیه عام اخلاقی خلاصه کرده ایم، گفت: توسعه بخشهای مختلف اخلاق کاربردی به ویژه بخشهایی که به نهادها و سازمانهای اجتماعی مربوط می شود نقش مؤثری در نهادینه کردن اخلاق در این نهادها خواهد داشت.

یک استاد ادیان و عرفان :

توسعه بخشهای مختلف اخلاق کاربردی نقش مؤثری در نهادینه کردن اخلاق در جامعه خواهد داشت

دبیر کارگروه اخلاق کاربردی در موسسه آموزشی- پژوهشی امام خمینی(ره) با بیان اینکه در خیلی موارد ما اخلاق را به چند توصیه عام اخلاقی خلاصه کرده ایم، گفت: توسعه بخشهای مختلف اخلاق کاربردی به ویژه بخشهایی که به نهادها و سازمانهای اجتماعی مربوط می شود نقش مؤثری در نهادینه کردن اخلاق در این نهادها خواهد داشت.

حجت الاسلام دکتر محمدرسلول ایمانی خوشخو، دکترای ادیان و عرفان و دبیر کارگروه اخلاق کاربردی در موسسه آموزشی- پژوهشی امام خمینی(ره) در گفتگو با خبرنگار مهر در مورد ابزارهای تحقق اخلاق در جامعه گفت: سامان دادن به مباحث پراکنده ای که در کتابهای اخلاقی در مورد برخی مسائل مطرح در حوزه اخلاق کاربردی موجود است، تشکیل کارگروه های پژوهشی با محوریت شاخه های مختلف اخلاق کاربردی، تهیه طرح جامع نیازمندیهای پژوهشی در حوزه اخلاق کاربردی که نهادها و سازمانهای اجتماعی با آن درگیرند؛ از جمله ابزارهای تحقق اخلاق در جامعه است.

وی افزود: رایج ترین تعریف برآمده از اخلاق کاربردی که تا امروز نیز کم و بیش مورد پذیرش واقع شده است «؛ کاربرد اخلاق در مسائل موردی با بی طرفی در حل آنها؛ است. در توضیح این جمله باید بگویم گاهی اوقات در مباحث اخلاقی صحبت از تعیین ارزشها و ضد ارزشهای عام اخلاقی است و گاهی صحبت از تعیین مصادیق آنها، گاهی اوقات علمای اخلاق تلاش خود را مصروف بیان حسن و قبح یک فعل و هنجار اخلاقی می کنند و گاهی اوقات با بررسی موردی مصادیق یک هنجار و داخل کردن آن تحت یک هنجار عام اخلاقی به بحث از اخلاقی یا غیر اخلاقی بودن آنها می پردازند. اخلاق هنجاری متکفل پرداختن به مسائلی از نوع اول و اخلاق کاربردی عهده دار مباحثی از نوع دوم است.

دکترای ادیان و عرفان با اشاره به اینکه از ظهور شاخه جدیدی در پژوهشهای اخلاقی با نام اخلاق کاربردی بیش از چند دهه نمی گذرد، ظهور آنرا به نیمه دوم قرن بیستم مرتبط دانست و گفت: اگرچه رواج برخی مسائلی که ما امروزه آنها را به عنوان مسائل چالش برانگیز و موضوعات مطرح در شاخه های مختلف اخلاق کاربردی می دانیم سابقه ای بس قدیمی تر دارد و شاید بتوان نشانه های آنرا در بین فلاسفه یونان باستان نیز مشاهده کرد، اما در دهه هفتاد قرن بیستم میلادی بود که حدوث برخی تحولات اجتماعی مانند نهضت حقوق مدنی در آمریکا و پدیدآمدن برخی سؤالات اساسی در مورد نوع هنجار صحیح و نوعی انتظار عمومی از فلسفه اخلاق برای روشن شدن دامنه برخی مفاهیم اخلاقی رقم زده شد.

وی افزود: موضوعاتی که هیچگاه به نحو جدی به آنها پرداخته نشده بود و مشخص نبودن حیطه معنایی آنها در عمل، تفسیرهای گوناگونی را بر می تافت مانند عدالت، تساوی، جنگ، تمرد مدنی و ... و این خود مقدمه ای شد تا فلاسفه اخلاق علاوه بر انجام بحثهای فلسفی رایج در فلسفه اخلاق، اظهار نظر در مورد اخلاقی یا غیر اخلاقی بودن هنجارهای رایج در جامعه و نهادهای وابسته به آنرا نیز جزو رسالت خود قلمداد کرده و در تطبیق اصول عام اخلاقی بر هنجارها و معضلات اخلاق نقش ایفا کنند و دانشی با عنوان اخلاق کاربردی را از سر بگیرند.

نویسنده «؛ اخلاق ژنتیک از دیدگاه قرآن و اهل بیت(ع)«؛ درباره مبانی و معیارهای اخلاق کاربردی گفت: مبانی اخلاق کاربردی در حقیقت مبتنی بر موضوعی است که در فلسفه اخلاق و آنگاه در اخلاق هنجاری اتخاذ می شود. روش منطقی در انجام مباحث اخلاقی آن است که ابتدا دیدگاه خود را در مورد ملاک و معیار ارزش اخلاقی روشن کرده و مشخص کنیم که خوب بودن یا زشت بودن یک عمل از دیدگاه ما چیست؟ سؤالی که مکتبهای مختلف اخلاقی پاسخهای متفاوتی به آن داده اند.

وی ادامه داد: پس از آن، نوبت به تعیین هنجارها و مشخص کردن فضایل و رذایل اخلاقی با ابتناء به ملاکهایی است که در فلسفه اخلاق برگزیده ایم. پس از این مراحل است که نوبت به کاربردی و عملیاتی کردن این اصول می رسد، اما کاربردی کردن این اصول در

عمل به سادگی انجام پذیر نیست و در عمل گاه با مشکلاتی روبروست. گاهی اوقات هنجارهای اخلاقی در یک مورد خاص با یکدیگر تعارض دارند و جمع آنها امکان پذیر نیست اینجاست که باید با انجام بحثهای دقیق اخلاقی و ارائه معیارهایی به حل این تعارضات پرداخت و فاعلین اخلاقی را در جهت اخلاقی عمل کردن راهنمایی و هدایت کرد.

دکترای ادیان و عرفان برای توضیح بیشتر صحنههای خود در قالب مثالی افزود: در حوزه اخلاق پزشکی هیچ کس در لزوم رازداری و عدم افشای اسرار بیمار و حسن آن تردیدی به خود راه نمی دهد، اما گاهی اوقات در مشاوره های ژنتیک پافشاری بر این اصل و عدم اطلاع وابستگان درجه اول شخص مبتلا به یک عارضه ژنتیکی موجود در فرد وابسته، ممکن است منجر به بروز آن عارضه در آنها شود در حالی که در صورت اطلاع وابستگان شخص و انجام آزمایش و در پیش گرفتن روشهای پیشگیرانه قابل درمان است. در اینجا باید مشخص کنیم آیا هنوز رازداری بر حکم اولیه اخلاقی خود باقی است یا مصلحت و مسئولیت اخلاقی دیگری بر آن فائق می آید.

مؤلف مقاله «قیامت و رستاخیز چهارگانه در پورانه های هندویی در بحارالانوار"; با بیان اینکه آموزه های فراوان اخلاقی در تعالیم دین مبین اسلام عنوان شده است، اما متأسفانه این مباحث اخلاقی در جامعه اسلامی ما آنگونه که باید و شاید جدی گرفته نمی شود و نمونه های خرد و کلان فراوانی از بد اخلاقی را می توان در میان افراد جامعه مشاهده کرد، درباره موانع کاربردی کردن اخلاق گفت: به نظر می رسد بخشی از موانع تحقق اخلاق، وجود تصور غلط نسبت به این مقوله در بین افراد جامعه است. برای خیلی از افراد هنوز این مسئله روشن نشده است که اخلاق در اسلام در کنار عقاید و احکام، یک سوم از آموزه های این دین آسمانی را به خود اختصاص می دهد و به همان اندازه که سستی در اعتقادات یا لاقیدی در حوزه احکام و شرایع، انسان را از سعادت دور می کند، بی توجهی به اخلاق نیز چنین سرنوشتی دارد، اما بخش دیگری از مشکلات به حوزه عمل بر می گردد.

حجت الاسلام ایمانی افزود: در این میان باید از نقش و جایگاه کسانی سخن گفت که به شکلی الگو و اسوه برای عموم مردم محسوب می شوند؛ ورزشکاران، هنرمندان، مسئولان و مبلغان دینی از جمله کسانی هستند که جوانان و عموم مردم مشی و سبک زندگی خود را از عمل ایشان الگو برداری می کنند. مسلماً اگر این دسته از افراد در عمل و رفتار و سبک زندگی خود از اخلاق فاصله بگیرند، این خود نقش بزرگی در ترویج بد اخلاقی خواهد داشت و مانع بزرگی را در عملیاتی کردن اخلاق و هدایت جامعه به سمت اخلاقی زیستن ایجاد می کند.

وی در پاسخ به این سؤال که چرا تاکنون نتوانسته ایم در کاربردی کردن اخلاق از حوزه فردی پا را فراتر گذاشته و وارد حوزه هایی چون مدیریت، اجتماع، سیاست و ... شویم؟ تصریح کرد: به نظر می رسد از جمله مهمترین علل این مسئله نداشتن یک نگاه علمی و همه جانبه به مقوله اخلاق و خلاصه کردن آن به برخی هنجارهای عام اخلاقی است. در خیلی موارد ما اخلاق را به چند توصیه عام اخلاقی خلاصه کرده ایم و بسیاری از هنجارهای غلط رایج در حوزه های کلان اجتماعی را غیر اخلاقی محسوب نمی کنیم. در حالی که توسعه بخشهای مختلف اخلاق کاربردی به ویژه بخشهایی که به نهادها و سازمانهای اجتماعی مربوط می شود مانند اخلاق مدیریت، اخلاق سیاست، اخلاق قضاوت، اخلاق رسانه، اخلاق انتظامی و ... نقش مؤثری در نهادینه کردن اخلاق در این نهادها خواهد داشت.